

**NARKOMANIYA VA GIYOHVANDLIK VOSITALARINING
NOQONUNIY AYLANMASIGA QARSHI KURASHISHDA
TEZKOR-QIDIRUV VA PROFILAKTIK TADBIRLAR**

Ataboyev O‘rinboy Xushnud o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi 3-kurs kursanti

Toshkent. sh

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20672698>

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada jamiyat genofondi va milliy xavfsizlikka jiddiy tahdid soluvchi narkomaniya va giyohvandlik vositalarining noqonuniy aylanmasiga qarshi kurashish borasida ichki ishlar organlari (IIO) tezkor-qidiruv va profilaktika bo‘linmalarining faoliyati kompleks tahlil qilingan. So‘nggi yillarda an‘anaviy giyohvand moddalardan (geroin, opiy) ko‘ra xavfliroq bo‘lgan sintetik vositalar (mefedron, alfa-PVP) hamda "dorixona giyohvandligi"ning keng tarqalishi, ularni internet tarmog‘i (Telegram, Darknet) va "zakladka" usulida sotish kabi zamonaviy jinoyat usullari ilmiy asoslangan. Jinoyatlarni fosh etishda nazorat ostida xarid qilish, raqamli izlarni to‘plash (OSINT) hamda kriptovalyuta operatsiyalarini tahlil qilish taktikasi yoritilgan. AQSh (DEA), Buyuk Britaniya, Germaniya va Janubiy Koreya politsiyasining kiber-narkotrafikka qarshi kurashish va narkomanlarni ijtimoiy rehabilitatsiya qilish borasidagi ilg‘or xorij tajribasi qiyosiy o‘rganilib, O‘zbekiston milliy qonunchiligi va huquqni qo‘llash amaliyotini takomillashtirish yuzasidan aniq ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: narkomaniya, giyohvandlik vositalari, sintetik narkotiklar, zakladka, dorixona giyohvandligi, tezkor-qidiruv taktikasi, High-tech policing, kiber-narkotrafik, xorij tajribasi, jamoat xavfsizligi.

Аннотация: В данной научной статье проводится комплексный анализ деятельности оперативно-розыскных и профилактических подразделений органов внутренних дел в борьбе с наркоманией и незаконным оборотом наркотических

Contact: 99 826 99 56

средств, представляющих серьезную угрозу генофонду общества и национальной безопасности. Научно обоснованы современные способы совершения преступлений, такие как распространение синтетических наркотиков (мефедрон, альфа-PVP), которые опаснее традиционных, «аптечная наркомания», а также их реализация через интернет (Telegram, Darknet) методом «закладок». Освещена тактика контролируемой закупки, сбора цифровых следов (OSINT) и анализа криптовалютных операций при раскрытии преступлений. Изучен передовой зарубежный опыт полиции США (DEA), Великобритании, Германии и Южной Кореи в борьбе с кибернаркотрафиком и социальной реабилитации наркозависимых, разработаны конкретные научно-практические предложения по совершенствованию национального законодательства и правоприменительной практики Узбекистана.

Ключевые слова: наркомания, наркотические средства, синтетические наркотики, закладка, аптечная наркомания, оперативно-розыскная тактика, High-tech policing, кибернаркотрафик, зарубежный опыт, общественная безопасность.

Abstract: This scientific article provides a comprehensive analysis of the activities of operational-search and preventive units of internal affairs bodies in combating drug addiction and the illegal circulation of narcotic drugs, which pose a serious threat to the gene pool of society and national security. Modern methods of committing crimes, such as the spread of synthetic drugs (mephedrone, alpha-PVP), which are more dangerous than traditional ones, "pharmacy drug addiction", and their sale via the Internet (Telegram, Darknet) using the "dead drop" method, are scientifically substantiated. The tactics of controlled purchase, collection of digital footprints (OSINT), and analysis of cryptocurrency operations in solving crimes are highlighted. The advanced foreign experience of the police in the USA (DEA), the UK, Germany, and South Korea in combating cyber drug trafficking and social rehabilitation of drug addicts was

comparatively studied, and specific scientific and practical proposals were developed for improving the national legislation and law enforcement practice of Uzbekistan.

Keywords: drug addiction, narcotic drugs, synthetic drugs, dead drop, pharmacy drug addiction, operational-search tactics, High-tech policing, cyber drug trafficking, foreign experience, public safety.

Narkomaniya (giyohvandlik) shunchaki tibbiy yoxud ijtimoiy kasallik emas, balki davlatning inson kapitaliga, iqtisodiy barqarorligiga va jinoyatchilik ko'rsatkichlariga bevosita ta'sir qiluvchi eng xavfli global tahdiddir. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 273, 274, 276-moddalari giyohvandlik vositalari, ularning analoglari yoki psixotrop moddalarni qonunga xilof ravishda tayyorlash, saqlash, o'tkazish va iste'mol qilishga jalb etish uchun og'ir jinoiy javobgarlikni belgilaydi.

Hozirgi kunda giyohvandlik jinoyatlari an'anaviy geografik chegaralarni yorib o'tib, kiber-makonga to'liq ko'chib o'tdi. Narkotrafikni boshqarayotgan uyushgan jinoiy guruhlar (sindikatlari) endilikda qo'lma-qo'l savdo qilish xavfidan voz kechib, internet texnologiyalaridan va yoshlarning zaif psixologiyasidan o'zlarining qabih maqsadlarida foydalanmoqdalar. Bu esa IIO tezkor-qidiruv va profilaktika bo'linmalaridan avvalgi klassik usullardan butunlay voz kechib, IT va raqamli razvedkaga asoslangan zamonaviy taktikani qo'llashni keskin talab etmoqda.

Tezkor-qidiruv faoliyatini to'g'ri tashkil etish uchun dushmanning zamonaviy quroli va uslubini (Modus Operandi) bilish shart. Bugungi kunda qora bozor asosan uchta yo'nalishga bo'linib ketgan:

- **Sintetik giyohvand moddalar epidemiyasi:** Ilgari ko'p uchraydigan opiy yoki heroin o'rnini laboratoriya sharoitida (kimyoviy yo'l bilan) arzon va tez tayyorlanadigan mefedron, "Alfa-PVP" (tuz), SPICE kabi sintetik vositalar egalladi. Ularning xavfi shundaki, ular odam miyasini bir necha oy ichida to'liq degradatsiyaga uchratib, o'ta qattiq qaramlikni keltirib chiqaradi.

- **"Dorixona giyohvandligi" (Aptechnaya narkomaniya):** Tarkibida kuchli ta'sir qiluvchi moddalar bo'lgan "Tropikamid", "Pregabalin", "Regapen" kabi dorilarni yoshlar va o'smirlar dorixonalardan ruxsatsiz yoxud qora bozordan sotib olib iste'mol qilmoqda. Bu yashirin, ammo qonuniylashtirilgan narkomaniyaning eng katta xavfidir.

- **"Zakladka" (Xufyona joylab ketish) va Telegram-botlar:** Jinoyatchilar xaridor bilan yuzma-yuz ko'rishmaydi. Xaridor Telegram-bot orqali pulni (ko'pincha Click yoxud kriptovalyuta orqali) o'tkazadi. Sotuvchi (kuryer) esa giyohvand moddani shahar ko'chalaridagi bino burchaklari, daraxt tagi yoxud quvurlar ichiga yashirib, uning rasm va geolokatsiyasini (koordinatalarini) xaridorga tashlab beradi. Kuryerlar ko'pincha tez pul topishga qiziqqan yosh talabalar va maktab o'quvchilari bo'lmoqda.

"Zakladka" va onlayn savdoga qarshi an'anaviy patrul qilish usuli kutilgan natijani bermaydi. Shuning uchun TQX o'ta zamonaviy tezkor tadbirlarni qo'llaydi:

- **Raqamli nazorat ostida xarid qilish (Operativnaya zakupka):** Kiber-tezkor xodimlar maxsus afsona ostida yopiq Darknet forumlariga va Telegram kanallarga "xaridor" sifatida kiradi. Giyohvand modda sotib olinib, u qo'yilgan manzil aniqlanadi. Biroq mol darhol olinmaydi, balki o'sha joyga (zakladkaga) yashirin kameralar va pistirma o'rnatiladi. Molni olib kelgan "kuryer" yoki uni olgani kelgan shaxs ashyoviy dalil bilan qo'lga olinadi.

- **Kuryerdan tashkilotchigacha (Zanjir bo'ylab ishlash):** Ko'chada qo'lga olingan yosh kuryer faqat ijrochidir. Uning telefonidagi yozishmalar (IT-Forenzika orqali) tiklanib, unga mol yetkazib berayotgan "Skladmenejer" (Omborchi) va pullarni olayotgan "Operator"larning IT va IP-manzillari hamda moliyaviy tranzaksiyalari (kriptovalyuta izlari) fosh etiladi.

- **Uyali aloqa tahlili va Geolokatsiya:** Muayyan hududda (masalan, park yoxud tashlandiq bino atrofida) shubhali tarzda tunda ko'p aylanib yurgan abonent raqamlari Base Station (Baza stansiyasi) tahlili orqali ajratib olinib, ehtimoliy "zakladchiklar" aniqlanadi.

Giyohvandlik jinoyatlariga qarshi faqat qamash orqali g'alaba qozonib bo'lmaydi; talab (iste'mol) bor ekan, taklif (savdo) doim bo'ladi. Profilaktika muhim ahamiyatga ega:

- **Ta'lim muassasalarida shok-terapiya:** Profilaktika inspektorlari va psixologlar maktablarda quruq ma'ruzalar o'rniga, sintetik narkotiklarning oqibatini ko'rsatuvchi real hayotiy videolarni (shok-terapiya usulida) namoyish etishi, "zakladchik"lik qamoq bilan tugashini o'quvchilarga qat'iy uqtirishi lozim.
- **Tibbiy-ijtimoiy reabilitatsiya:** Giyohvandlikka chalingan shaxs — jinoyatchidan ko'ra ko'proq bemordir. Ularni faqatgina sud qilish emas, balki majburiy va ixtiyoriy davolash markazlarida psixologik korreksiya qilish va sog'lom hayotga qaytarish profilaktikaning o'zagidir.

Giyohvandlikka qarshi kurashishda yetakchi xorijiy davlatlarning politsiya va sog'liqni saqlash tajribasi beqiyosdir:

- **Amerika Qo'shma Shtatlari (AQSh):** Narkotiklarga qarshi kurashish boshqarmasi (DEA) asosan narkokartellar va giyohvand moddalar tranzitiga qarshi xalqaro miqyosda ishlaydi. AQShdagi eng katta tajriba — "Dorixona nazorati"dir (Diversion Control Program). AQShda dori vositalarining har bir grammi elektron retsept va shtrix-kod orqali nazorat qilinadi. Shifokor asossiz ravishda psixotrop dori yozib bersa, tizim DEAg signal beradi va shifokor jinoiy javobgarlikka tortiladi.
- **Buyuk Britaniya (UK):** Milliy jinoyatchilik agentligi (NCA) Darknetdagi qora bozorlarni yo'q qilish uchun "Operation Venetic" kabi ulkan kiber-hujumlarni uyushtiradi. Buyuk Britaniya yoshlar orasidagi narkomaniya profilaktikasida jamoat tashkilotlari (NGO) va bepul anonim ishonch telefonlaridan faol foydalanadi. Ota-onalar farzandida shubha sezsa, politsiyaga emas, anonim maslahat markazlariga murojaat qilib tibbiy yordam oladilar.
- **Germaniya:** Kriminal politsiya (BKA) yirik sintetik giyohvand moddalar laboratoriyalarini fosh etishda kimyoviy razvedkadan foydalanadi. Ular kimyo

zavodlaridan prekursorlar (narkotik tayyorlash uchun zarur bo'ladigan xom-ashyo) ni kim ko'p sotib olayotganini monitoring qilib, yashirin laboratoriyalarni topadi. Narkomanlarga nisbatan esa "Davolash jazodan ustun" (Therapy instead of punishment) qoidasi qo'llaniladi.

- **Janubiy Koreya:** Janubiy Koreyada narkomaniya deyarli eng past darajada (Zero Tolerance). Bunga sabab bojxona va chegaradagi o'ta qat'iy nazorat hamda kiber-politsiyaning Telegram va yopiq ijtimoiy tarmoqlardagi 100% monitoringidir. Shuningdek, Koreyada kuryerlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi logistika kompaniyalari jo'natmalarni majburiy rentgen tekshiruvidan o'tkazadi.

Narkomaniya va giyohvandlik vositalarining noqonuniy aylanmasi bugungi kunda asosan yoshlarimizning ongiga va kiber-makonga ko'chganligini inobatga olib, quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi:

Birinchidan, O'zbekiston Respublikasi IIV Kiberxavfsizlik markazi tarkibida aynan giyohvand moddalar savdosiga ixtisoslashgan va asosan Darknet tarmoqlari, VPN servislari hamda kriptovalyuta harakatini (Blockchain analysis) monitoring qilib, onlayn narkomarketlarning "Egalari"ni jismonan fosh etuvchi ixtisoslashgan "Kiber-narkotrafikka qarshi kurashish" maxsus tezkor guruhini tashkil etish.

Ikkinchidan, Sog'liqni saqlash vazirligi bilan hamkorlikda "Dorixona giyohvandligi"ning oldini olish maqsadida, tarkibida kuchli ta'sir qiluvchi moddalar bo'lgan dori vositalari savdosini to'liq "Elektron retsept" va "Face-ID" tizimiga o'tkazish. Bemor faqat shaxsini tasdiqlagan holda barmoq izi yoki yuz orqali qonuniy dorini xarid qilishini ta'minlash, ushbu tizimga IIO tezkor bo'linmalariga integratsiyalashgan kirish huquqini berish.

Uchinchidan, Yoshlar va maktab o'quvchilarining "zakladchik" (kuryer) bo'lib jinoyatga kirib qolishini barvaqt oldini olish maqsadida, profilaktika inspektorlari va maktab psixologlarini zamonaviy sintetik narkotiklarning belgilari va internet-xavfsizlik bo'yicha maxsus o'quv-treninglardan o'tkazishni amaliyotga keng joriy qilish.

To'rtinchidan, Narkomaniya profilaktikasi va sintetik giyohvandlikka qarshi kurashish bo'yicha olib borilayotgan yuridik va texnologik ilmiy izlanishlarni doimiy ravishda global axborot makoniga yetkazib borish. IIV Akademiyasi professor-o'qituvchilari hamda mustaqil tadqiqotchilar tomonidan yaratilgan taktik-metodik tahlillar hamda maqolalarni nufuzli xalqaro ochiq ilmiy platformalarda va repozitoriylarda (ularning DOI raqamlari bilan birga) keng e'lon qilish. Bu soha xodimlarining jinoiy tendensiyalarni xalqaro miqyosda qiyosiy o'rganishiga, shuningdek, respublikamiz kriminologiya va tezkor-qidiruv fanining jahon hamjamiyati tomonidan e'tirof etilishiga xizmat qiladi.

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, narkomaniya jamiyat tanasiga yashirin suqilib kiruvchi zaharli illatdir. Bu illatni yengish faqatgina jazo va qamoq bilan emas, balki ilg'or IT texnologiyalar, jamiyatning barcha bo'g'inlari o'rtasidagi ochiq targ'ibot va albatta, har bir yoshning ongidagi ma'naviy immunitet orqaligina to'laqonli ta'minlanishi mumkin.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. – Toshkent: "O'zbekiston", 2023.
2. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi. [Elektron resurs] // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, <https://lex.uz>.
3. O'zbekiston Respublikasining "Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalar to'g'risida"gi Qonuni. 19.08.1999 yildagi 813-I-son.
4. Xudoyberdiyev A.A. "Ma'muriy ishlarni yuritish kafolatlari va huquqni qo'llash amaliyoti". O'quv qo'llanma. – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2024.
5. Masharipov T., Fayzullayev D. "Tezkor-qidiruv taktikasi va jinoyatlarni fosh etishning zamonaviy muammolari". – Toshkent: IIV Akademiyasi, 2024.
6. Federal Bureau of Investigation (FBI) & DEA. "Combating Synthetic Drugs and Dark Web Marketplaces". U.S. Department of Justice, 2023.

SCIENTIFIC CONFERENCE OPEN PROCEEDINGS

Global Academic Knowledge Repository

7. National Crime Agency (NCA). "County Lines and Cyber-Enabled Drug Trafficking: UK Threat Assessment". HM Government, London, 2022.
8. Lee, H., & Kim, J. "Zero Tolerance Policing and Darknet Drug Trafficking Interventions in South Korea". Asian Journal of Criminology, 2021.
9. Europol. "European Drug Report: Synthetic Opioids and Digital Trafficking Trends". The Hague, 2023.
10. Omelchenko, O. A. "Operativno-rozysknaya deyatelnost po borbe s narkotrafikom v seti Internet (Darknet, Telegram)". Huquq va xavfsizlik jurnali, 2022.

Contact: 99 826 99 56

